

Preventivní program školy (PPŠ)
pro školní rok 2017 – 2018

Ředitel školy	Mgr. Vladimír Leitgeb
Školní metodik prevence (ŠMP)	Mgr. Barbora Muliková
Výchovný poradce (VP)	Mgr. Zdeňka Špačková, Mgr. Vladimíra Špačková
Telefon školy	582 370 718
E-mail školy	zsjf@otaslavice.cz
Konzultační hodiny ŠMP	St 13:30 – 14:15 Čt: 13:30 - 14.15 nebo dle dohody
E-mail ŠMP	zsjfmulikova@otaslavice.cz
Typ školy	Základní škola
Počet tříd	9
Počet žáků	180
Počet pedagogických pracovníků	20

Preventivní program školy vypracovala Mgr. Barbora Muliková – Školní metodik prevence (ŠMP)

.....
Mgr. Barbora Muliková
(ŠMP)

.....
Mgr. Vladimír Leitgeb
ředitel školy

Obsah

1. Vnitřní zdroje pro tvorbu PPŠ
2. Vnější zdroje pro tvorbu MPP
3. Cíle PPŠ a prostředky k jejich dosažení
4. Dílčí cíl pro školní rok 2017 -2018
5. Plán preventivních programů, besed a jiných akcí pro žáky školy
6. Oblast aktivit pro volný čas dětí
7. Plánované akce pro rodiče a rodiče s dětmi
8. Metody a formy práce preventivních aktivit
9. Spolupráce s jinými specialisty
10. Kontakty
11. Seznam příloh

Příloha č. 1 – Školní program proti šikanování

Příloha č. 2 – Hodnocení minimálního preventivního programu
školního roku 2016/2017

Příloha č. 3 – Základní školské dokumenty pro oblast prevence

Příloha č. 4 – Krizový plán

1. Vnitřní zdroje pro tvorbu PPŠ

1.1. Charakteristika školy

ZŠJF a MŠ Otaslavice je úplná venkovská škola. Areál ZŠ Otaslavice tvoří hlavní budova, ve které jsou umístěny všechny třídy, tělocvična, družina, kuchyně a jídelna. Součástí je přilehlý pozemek se školní zahradou, která je v současné době využívána jen minimálně. Naproti školy je farská zahrada (Místo setkání), kterou využívají děti ze školní družiny.

Školu navštěvují děti z okolních vesnic (Vranovice, Kelčice, Vincencov, Koberčice, Brodek, Dobrochov, Dobromilice, Kralice) a z Prostějova. I. stupeň tvoří 5 tříd, II. stupeň 4 třídy. Školní družina má tři oddělení, z toho jedno slouží pro dojíždějící děti. Výuka je přizpůsobena příjezdům a odjezdům autobusů. Začíná v 7.50 hodin. Škola je vybavena počítačovou učebnou, v době malých přestávek mají děti možnost využívat relaxační koutky, na prvním stupni je v každé třídě koberec. O hlavní přestávce mohou děti nakupovat ve školním bufetu.

1.2. Rizikové prostory ve škole

Mezi riziková místa je nutno obecně zařadit WC a umývárny, dále pak zákoutí u šaten, prostor u výtvarné dílny, šatny u tělocvičny.

Ve všech uvedených prostorách jsou určeny dozory, které vykonávají pedagogičtí pracovníci.

1.3. Monitoring výskytu rizikových projevů chování (RPCH) mezi žáky naší školy

Monitoring výskytu RPCH probíhá formou anonymního dotazníkového šetření a také formou rozhovorů s žáky v rámci hodin výchovy k občanství a výchovy ke zdraví.

Jsme velmi rádi, že nám při vyhledávání RPCH ve škole pomáhají jak naši žáci, tak i jejich rodiče. Také díky této spolupráci se nám daří ve škole vytvářet bezpečný prostor pro naše žáky.

1.4. Závěry zprávy o plnění Minimálního preventivního programu (MPP) za školní rok 2016 – 2017

Z hodnocení plnění MPP za rok 2016/2017, které je přílohou MPP vyplývá výskyt RPCH. Během roku byly řešeny drobné přestupky proti školnímu řádu. Objevily se však případy rizikového chování žáků na sociálních sítích.

V příštím školním roce se budeme komplexně zabývat tématy bezpečného internetu. Také prevencí užívání běžně dostupných návykových látek (tj. alkoholických nápojů, tabákových výrobků), budeme také pokračovat v preventivních aktivitách týkajících se zdravého životního stylu, především s podporou sportovních aktivit.

Z důvodu zvýšení bezpečného prostředí ve škole byl školní řád doplněn o zákaz používání mobilních telefonů ve škole. Na tento krok máme pozitivní ohlasy i ze strany rodičů.

V následujícím školním roce budeme mimo jiné pokračovat v sociometrických šetřeních, především z portálu „Naše škola“ a sledovat vývoj oproti minulému školnímu roku.

1.5. Školní metodik prevence (ŠMP), preventivní tým

Při řešení jednotlivých rizikových projevů chování úzce spolupracuje tým ve složení: ŠMP, výchovní poradci (VP), třídní učitel, ředitel, zástupkyně ředitele. Z každého jednání s rodiči je proveden zápis a jednotlivé rizikové jevy jsou zaznamenávány ŠMP i výchovným poradcem. O problémech a řešeních jsou informováni všichni členové pedagogického sboru.

Školní metodik prevence (Mgr. Barbora Muliková) je garantem Preventivního programu školy (PPŠ). V rámci své činnosti připravuje Preventivní program školy (PPŠ) a jeho realizaci na škole. O programu jsou informováni všichni učitelé, rodiče (při třídních schůzkách), žáci (v hodinách) a prostřednictvím internetu i široká veřejnost.

Mimo přípravy PPŠ připravuje projekty primární prevence přímé činnosti a projekty primární prevence nepřímé činnosti. Celá tato činnost je ve spolupráci s pedagogy školy. ŠMP spolupracuje s výchovným poradcem, třídními učiteli a ostatními pedagogy, dále s PPP a SPC Prostějov, OPPP a dalšími odborníky, institucemi a organizacemi. O průběhu naplňování PPŠ informuje vedení školy a spolu s ním pravidelně vyhodnocuje aktuální situaci ve škole.

1.6. Vnitřní informační zdroje školy

- odborná a metodická literatura
- videoprogramy a výukové programy
- www stránky školy
- schránka důvěry, e-mailová adresa ŠMP
- nástěnka prevence

2. Vnější zdroje pro tvorbu MPP

Preventivní program školy (PPŠ) a školní preventivní strategie vychází z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (č.j. 21291/2010-28).

STRATEGIE

- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018
- Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018, č.j.431/10
- Strategický protidrogový plán Olomouckého kraje na období 2015 -18
- Strategie prevence kriminality na léta 2016 – 2020
- Krajský plán primární prevence na léta 2015- 18

ZÁKONY

- Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- 562/2004 Sb. změna některých zákonů v souvislosti s přijetím školského zákona
- 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů - *návrh změny zatím neprošel legislativním schvalovacím procesem, platné je znění z 12. 1. 2016*
- Zákon o hazardních hrách č. 186/2016 Sb. Platný od 1. ledna 2017
- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů - platné znění od 1. 7.2017
- Zákon č. 65/2017 Sb. Zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, účinnost od 1. 5.2017
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

VYHLÁŠKY

- Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných ve znění účinném od 1. 9.2017
- Vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vyhláška č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

- Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže č.j.: 21291/ 2010-28
- Vyhláška č. 412/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditačních komisí a kariérním systému pedagogických pracovníků

METODICKÉ POKYNY A DOPORUČENÍ

- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j.: MŠMT-21149/2016)
- Metodické doporučení k prevenci rizikového chování dětí, žáků a studentů ve školách a ve školských zařízeních (č.j.: MŠMT 21291/2010-28) + přílohy pro jednotlivé typy rizikového chování:
1. návykové látky, 2. rizikové chování v dopravě, 3. poruchy příjmu potravy, 4. alkohol, 5. syndrom CAN, 6. školní šikanování, 7. kyberšikana, 8. homofonie, 9. extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus, 10. vandalismus, 11. záškoláctví, 12. krádeže, 13. tabák, 14. krizové situace spojené s násilím, 15. netolismus, 16. sebepoškozování, 17. nová náboženská hnutí, 18. rizikové sexuální chování, 19. příslušnost k subkulturám, 20. domácí násilí, 21. hazardní hraní

- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance (č.j.: 14423/99-22)
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (č.j.: 10194/2002 –14)
související normy: *Zákon o sociální potřebnosti č. 422/2003 Sb. (novela zákona č. 482/1991 Sb.) – ohlašovací povinnost školy při neomluvených hodinách; Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. (změny - platné znění od 1. 1. 2015 – více o ohlašovací povinnosti školy)*
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané, (č.j.: 25884/2003-24)
související norma: *Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. platné znění od 1. 6. 2015*
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT (č.j.: 37 014/2005-25)

Cílem preventivního programu školy (dále jen PPŠ) je orientace na osobnost žáka a jeho začlenění do kolektivu, na vytváření kvalitních mezilidských vztahů, čímž lze předcházet negativním sociálním jevům.

3. Cíle PPŠ a prostředky k jejich dosažení

3.1. Dlouhodobým cílem v rámci preventivních aktivit je zvyšování sociálních kompetencí, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích, odpovědnosti za chování a uvědomění si důsledků jednání, dále posilování komunikačních dovedností, vytváření pozitivního sociálního klimatu a formování postojů ke společensky akceptovaným hodnotám:

- vedení žáků k dodržování stanovených pravidel (zejména pravidel školního řádu a slušného chování),
- eliminace vulgarismů a nadávek mezi žáky,
- vedení žáků k ochraně zdraví, budování postojů k odmítání alkoholu a omamných psychotropních látek a jedů,
- vedení žáků k vzájemné pomoci a ohleduplnosti,
- výchova žáků ke kladným hodnotám, vedení k občanské a právní odpovědnosti za sebe a své jednání,
- vedení žáků k postojům proti rasismu,
- učení žáků dovednostem, které budou dobře uplatnitelné v životě (zaměření na činnostní učení s využitím v praxi).

3.2. Střednědobé cíle vycházejí z cílů dlouhodobých – posílení správných postojů v oblasti RPCH, a postojů spojených se zajišťováním osobního bezpečí:

- průběžné sledování situace ve škole z hlediska rizikového chování – kladení důrazu na prevenci,
- preventivní aktivity a programy speciálně zaměřené na jednotlivé rizikové skupiny žáků,
- prezentace školy prostřednictvím webových stránek a jiných aktivit,
- vzdělávání pedagogů v oblasti prevence školního násilí,
- práce třídních učitelů s třídními kolektivy a řešením konfliktních situací mezi žáky, komunikace učitel – žák,
- účast rodičů na akcích školy.

3.3. Krátkodobé cíle vyplývající ze střednědobých cílů:

- vedení žáků k sebehodnocení,
- posilování pozitivních vztahů v jednotlivých třídách,
- vedení dětí k vzájemné toleranci,
- zachycení dětí z rizikových prostředí,
- pomoc rodičům při řešení problémů jejich dětí,
- prevence nebezpečí a rizikových forem chování,
- prevence drog a jiných závislostí,
- učení žáků umět najít a poskytnout pomoc, komunikovat s linkami pomoci a znát je.

3.4. Cíle ve vztahu k jednotlivým cílovým skupinám

Žáci

- prevence výskytu RPCH,
- informovanost v oblasti prevence internetové kriminality,
- eliminace výskytu projevů rizikového chování mezi žáky,
- vytváření bezpečného prostoru ve škole,
- podpora zdravého životního stylu,
- podpora osobnostního růstu žáků,
- vytváření tvůrčího a zdravě konkurenčního prostředí ve škole.

Rodiče

- informovanost v oblasti prevence a výskytu RPCH,
- informovanost o dění ve škole, podpora spolupráce školy a rodiny.

Pedagogové

- informovanost v oblasti prevence RPCH,
- vzdělávání v oblasti prevence a výskytu RPCH,
- zvyšování kvalifikace ŠMP a výchovného poradce (VP),
- aktivní účast pedagogů při vytváření bezpečného prostoru ve škole.

3.5. Prostředky k dosažení stanovených cílů

Prostředky k dosažení stanovených cílů ve vztahu k žákům školy:

- realizace preventivních programů s tématy spojenými s RPCH (zodpovídají vyučující a tř. učitelé),
- začlenění témat spojených s prevencí RPCH do výuky (výchova ke zdraví, výchova k občanství, přírodověda, přírodopis, zeměpis, chemie, dějepis) – zodpovídají vyučující,
- poradenská činnost ŠMP a VP,
- nástěnka primární prevence, schránka důvěry (zodpovídají ŠMP, VP),
- aktivní přístup a podpora ze strany vedení školy při realizaci MPP,
- spolupráce pedagogů s ŠMP a VP při řešení problémových situací,
- spolupráce školního preventivního týmu při řešení výskytu RPCH,
- monitorování vztahů v třídních kolektivech (zodpovídají třídní učitelé a vyučující),

- zajištění dozoru v méně frekventovaných částech školy (zodpovídá vedení školy),
- spolupráce vedení školy s radou žáků,
- zajištění informovanosti žáků o činnosti ŠMP a VP (zodpovídají ŠMP a VP - informační schůzky ve třídách),
- vzdělávání ŠMP a VP,
- dotazníková šetření k problematice alkoholových a jiných závislostí (zodpovídá ŠMP).

Prostředky k dosažení stanovených cílů ve vztahu k rodičům žáků:

- poskytování poradenství ze strany ŠMP a VP,
- informační nástěnka prevence (zodpovídá ŠMP),
- aktualizace databáze organizací zaměřených na poradenství v oblasti RPCH - Síť pomoci (zodpovídá ŠMP),
- předávání aktuálních informací na třídních schůzkách (zodpovídají třídní učitelé),
- informace na školním webu (ŠSP, MPP, Školní řád) – zodpovídá ŠMP a vedení školy,
- řešení problémů ve spolupráci s třídním učitelem, VP, ŠMP, vedením školy,
- zajištění informovanosti rodičů o činnosti ŠMP a VP – třídní schůzky,
- konzultační hodiny ŠMP a VP.

Prostředky k dosažení stanovených cílů ve vztahu k pedagogům:

- seznámení vedení školy a pedagogů s PPŠ,
- informační nástěnka prevence,
- aktualizace databáze organizací zaměřených na poradenství v oblasti RPCH (zodpovídá ŠMP),
- manuál k řešení krizových situací,
- poradenská činnost VP a ŠMP,
- vzdělávací programy s tématy RPCH (dle aktuální nabídky),
- předávání aktuálních informací a materiálů metodikem prevence a výchovným poradcem,
- vytvoření knihovny prevence (zodpovídá ŠMP),
- vzdělávání ŠMP a VP.

3.6. Propagace

Informace o propagaci rizikového chování mohou všichni zúčastnění nalézt v těchto zdrojích:

- na webových stránkách školy je zveřejněn obsah PPŠ,
- nástěnka Prevence v 1. patře školy ZŠJF Otaslavice.

3.7. Zaměření PPŠ

Náš PPŠ vychází z Preventivní strategie a dlouhodobý preventivní plán Základní školy nadpor. let. Josefa Františka a Mateřské školy Otaslavice a z příslušné legislativy. Je zaměřen na prevenci, evidenci a eliminaci rizikového chování, vytváření zdravého sebevědomí žáků, bezpečného klimatu ve škole, a také předcházení rizikového chování a vytváření komunikativního prostředí na škole.

S PPŠ jsou seznámeni všichni pedagogičtí pracovníci, kopie je umístěna ve sborovně, na www stránkách školy a u ŠMP. Aktuální informace jsou průběžně sdělovány třídním učitelům. Rodiče jsou seznámeni s PPŠ na třídních schůzkách a prostřednictvím www stránek, žáci prostřednictvím třídních učitelů.

3.8. Obecné zásady

PPŠ (všichni učitelé, popř. nepedagogičtí pracovníci):

- vytvářet příjemné a klidné mikroklima školy,
- vytvářet optimální podmínky pro vzdělávání žáků,
- včas odhalovat a podchycovat poruchy vývoje, učení a chování u žáků,
- soustavně a pečlivě sledovat vývojové a individuální potřeby žáků,
- posilovat zdravou sebedůvěru žáků,
- učit žáky překonávat problémy a zátěžové situace,
- rozlišovat hierarchii hodnot,

- navázat úzký kontakt mezi školou a rodiči,
- propagovat a nabízet dětem sport i jinou zájmovou činnost pro smysluplné využití volného času (kroužky ve škole),
- ujasňovat žákům nenásilnou formou smysl života,

3.9. Hodnocení Preventivního programu školy

Průběžné vyhodnocování

Průběžné vyhodnocování představuje vedení záznamů o realizovaných aktivitách v průběhu školního roku s jejich stručným hodnocením – zakládá ŠMP, kopie VŠ.

Další postupy:

Sociometrie - dotazníkové šetření, pozorování, analýza realizace a efektivity PPŠ.

Na závěr školního roku bude vypracováno souhrnné písemné hodnocení PPŠ.

4. Dílčí cíl pro školní rok 2017 -2018

Dílčí cíl pro tento školní rok vyplývá ze závěrů hodnocení loňského MPP a z aktuální situace ve škole.

Dílčí cíle: Podpora zdravého životního stylu, zejména sportu a sportovních aktivit se zapojením rodičů. Dále prevence užívání běžně dostupných návykových látek, prevence šikany, sebepoškození a poruchy příjmu potravy. Rodičům nabídneme besedu v oblasti prevence rizik sociálních sítí.

Prostředky k dosažení cíle ve vztahu k žákům:

- v preventivních programech budou zařazena témata nebezpečí užívání omamných a psychotropních látek, tabákových výrobků a jiných návykových látek,
- zdravý životní styl (pokračování projektu týden pro zdraví sportovními aktivitami dětí a rodičů).

Prostředky k dosažení cíle ve vztahu k rodičům:

- aktualizace nástěnky prevence na dané téma.

Prostředky k dosažení cíle ve vztahu k pedagogům:

- aktualizace nástěnek prevence na dané téma.

5. Plán preventivních programů, besed a jiných akcí pro žáky školy

5.1. Dlouhodobé programy

Program Zdravé zuby – pro žáky 1. stupně

Zodpovídají – třídní učitelé.

Témata v jednotlivých ročnících:

1. ročník - osvojení základních školních pravidel, navázání dobrých vztahů v kolektivu
2. ročník - osvojení pravidel školního řádu, prevence záškoláctví
3. ročník - zdraví fyzické i psychické, prevence úrazů a závislosti (kouření, závislost na internetu)
4. ročník - prevence násilí; dopravní výchova, bezpečně na silnici
5. ročník - tolerance, rovnost všech lidí – prevence šikany, rasové diskriminace; nebezpečí plynoucí s užíváním internetu (kyberšikana)
6. ročník – vztahy v kolektivu a komunikace, odmítání projevů násilí - šikana, zdravý životní styl
7. ročník – prevence látkových a nelátkových závislostí; problematika sebepoškození
8. ročník – prevence rasové nesnášenlivosti; sexuálně rizikové chování, prevence sexuálně přenosných nemocí
9. ročník – tvorba správných postojů k negativním jevům ve společnosti - prevence kriminality

Besedy se uskuteční v průběhu celého roku. Zodpovídají - vyučující.

5.2. Krátkodobé a jednorázové akce

- beseda s Policií ČR (termín dle dohody) – pro 1. až 9. ročník,
- beseda pro rodiče na téma nástrahy a nebezpečí internetu
- jednodenní turistické výlety
- týdenní turistický výlet – zaměřený na výuky jízdy na běžkách
- lyžařské kurzy
- kurz se sportovním zaměřením
- plavání v krytém bazénu
- sportovní turnaje – stolní tenis, volejbal trojic, basketbal trojic, malá kopaná, vybíjená, přehazovaná
- Halloweenké nocování
- škola v přírodě – pro žáky 1. Stupně
- školní výlety
- Mikulášská nadílka
- kulturní vystoupení, návštěva divadelních a filmových představení, účast na okresních sportovních soutěžích, olympiády, exkurze, besedy (průběžně)
- školní časopis

6. Oblast aktivit pro volný čas dětí

6.1. Školní družina

V současné době fungují na naší škole tři oddělení družiny.

Družina je v provozu od 6:45 do 7:30 hod. a odpoledne pak od 11:30 do 16:15 hod.

6.2. Nabídka zájmové činnosti ve škole

Jako každým rokem, také letos je připravována pro děti pestrá nabídka kroužků. Zapojit se do nich žáci mohou od měsíce října. Pro rodiče budou připraveny informační letáčky:

- volejbalový kroužek (V. Špačková)
- pěvecký sbor (Z. Špačková, J. Kapecová)
- keramika (R. Glacnerová, O. Pytlíková)
- hra na hudební nástroj (učitelé ZUŠ)
- kroužek rozvoje osobnosti (J. Kucharčíková, B. Muliková)
- kroužek angličtiny (J. Burešová)
- taneční kroužek (J. Burešová)

6.3. Mimoškolní volnočasové aktivity

Kromě školy nabízí možnosti pro využití volného času také další organizace, např. ZUŠ, Sokol Otaslavice, SDH Otaslavice.

7. Plánované akce pro rodiče a rodiče s dětmi

- Halloweenké nocování
- sportovní odpoledne pro žáky a rodiče
- Vánoční jarmark
- zápis do 1. třídy
- školní ples
- Vítání jara
- keramika pro rodiče s dětmi
- poradenská a konzultační činnost – konzultační hodiny pro rodiče (na základě telefonické domluvy kdykoliv)
- možnost zapůjčení si literatury týkající se problematiky rizikových projevů chování jevů.

8. Metody a formy práce preventivních aktivit

Samotné optimální klima ve škole, důvěra a pocit bezpečí jsou základem prevence a lze je realizovat s podporou vedení školy a celého pedagogického sboru, nosná část je na třídních učitelích, kteří jsou denně se žáky a včas informují ŠMP.

Příklady používaných metod při aplikaci prevence:

- aktivní sociální učení
- rozhovor
- výklad (informace)
- samostatné práce (výtvarné práce, koláže, slohové práce na dané téma, referáty, informace z tisku, projekty, ...)
- přednášky, besedy s učitelem, pozvanými odborníky
- diskuse, vyjadřování a obhajování vlastního názoru
- dramatická výchova
- hry na sebepoznání
- situační hry, hraní rolí, sociální hry
- trénování odmítání nabídky drog
- párová a skupinová práce ve třídě
- nácvik verbální a neverbální komunikace
- komunitní kruhy
- dotazníky
- výtvarné soutěže na téma: zdravá výživa, práva dítěte
- vytvoření vlastních pravidel žáků pro soužití ve třídě
- vytvoření důvěry mezi žáky a mezi žáky a učiteli
- umožňovat žákům zažívat úspěch, radost, vítězství
- samostatná práce
- skupinová práce ve třídě i napříč třídami
- projekty na preventivní téma
- dokumentární filmy s tématy prevence a následná reflexe
- interaktivní programy

Formy práce:

Vedení školy, VP a ŠMP

- Aktuální informace pro všechny pedagogické pracovníky školy (pracovní porady, další vzdělávání pedagogických pracovníků, informační schůzky mezi pedagogy).
- Seznámení s nejdůležitějšími poznatky a závěry ze seminářů, školení metodika ŠMP, výchovné poradkyně, vedení školy.

Třídní učitelé

- Pravidelná třídní setkávání.
- Různé školní akce, kde si navzájem kolektiv pomáhá.
- Pravidelné sledování školní docházky, ověřování pravosti omluvenek konzultace s ošetřujícími lékaři.
- Sledování psychického stavu žáků (agresivita, smutek, vyčlenění ze školního kolektivu náladovost).
- Sledování vzájemných vztahů mezi žáky v třídních kolektivech.
- Využívání sociometrických metod ve třídě.
- Sledování fyzického stavu žáků (původ zranění žáků a jejich přešetření konzultací s rodiči).

Všichni pedagogové

- Sledování fyzického stavu žáků.
- Další řešení jednotlivých případů záškoláctví.
- Vyšetřování rvaček a agresivního chování žáků.

- Řešení všech forem vandalizmu, násilného chování a šikany.
- Sledování symboliky drog a extrémistických organizací u žáků (přívěšky, oblečení).
- Poskytování individuální péče žákům.
- Věnovat pozornost žákům se specifickými poruchami učení, ale i žákům mimořádně nadaným.
- Cíleně zařazovat témata prevence do výuky.
- Důsledně postihovat přestupky proti školnímu řádu a konzultovat je s rodiči.

Spolupráce s mimoškolními subjekty

Účast se žáky

- exkurze
- besedy
- účast na výchovně vzdělávacích akcích

Účast pedagogů

- další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen DVPP)
- studium odborných časopisů /Prevence/ a literatury
- konzultace s PPP, VP, PČR, ŠMP,

Spolupráce se žáky

- rozvoj kompetencí žáků (rozvoj osobnostních kvalit, rozvoj v oblasti mediální výchovy, rozvoj osobnostních kvalit)
- respektování lidských práv, odlišnosti jednotlivců
- dbát na dodržování školního řádu
- být odpovědni za své chování
- spoluvytváření přátelské atmosféry ve třídě i ve škole
- podpora zdraví prospěšných aktivit
- vhodné využívání volného času
- školní časopis
- možnost využití školní Schránky důvěry
- informační nástěnka ŠMP
- zavedení zájmových kroužků pro žáky s cílem smysluplně využít volný

9. Spolupráce s jinými specialisty

Spolupráce s institucemi:

- PPP a SPC Olomouc, pracoviště Prostějov
- Policie ČR
- Městská policie
- OSPOD
- P - Centrum Olomouc
- Podané ruce - Prostějov

Spolupráce s dalšími odborníky:

- Oblastní metodik prevence PPP Prostějov - Mgr. Vlasta Recová
- Krajský metodik prevence – PhDr. Ladislav Spurný
- Lékaři

10. Kontakty

- PPP a SPC Olomouc, pracoviště Prostějov – ppp - Prostejov volný.cz, tel. 582 345 139
- OSPOD - pracoviště Prostějov, tel. 582 329 545

Linky pomoci

- linka bezpečí 116 111 nebo 800 155 555
www.linkabezpeci.cz, pomoc@linkabezpeci.cz, chat.linkabezpeci.cz
- rodičovská linka 840 111 234
- je v provozu každý všední den odpoledne:
pondělí, středa, pátek od 13:00 – 16:00 hodin
úterý a čtvrtek od 16:00 – 19:00 hodin
- linka vzkaz domů 800 111 113
- internet Helpline 800 155 555
- národní linka prevence AIDS 800 144 444

Pomocné a informační www stránky

www.capld.cz (seznam linek důvěry)

POMOC – KYBERŠIKANA www.kybersikana.eu
www.nebutobet.cz
www.ovce.sk

POMOC ŠIKANA www.minimalizacesikany.cz
www.sikana.org www.sikana.cz

POMOC SEBEPOŠKOZOVÁNÍ

www.psychologie.doktorka.cz/zpusoby-sebeposkozovani
www.spondea.cz

POMOC DROGY

Youtube – Drogy – 1.-8. díl – cyklus o drogách/ne/jen pro rodiče

- www.addictionsinfo.eu (Evropský portál oalkoholu, drogách a závislostech)
- www.drogovapradna.cz
- www.drogy-info.cz
- www.sidliste.cz – problematika dětí a drog
- www.odrogach.cz

POMOC PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY

- www.ppinfo.cz (portál o poruchách příjmu potravy)

POMOC PŘI KOUŘENÍ

- www.dokurte.cz

POMOC AIDS

- www.aids-hiv.cz

POMOC ALKOHOL

- www.pobavme-se-o-alkoholu.cz

NEBEZPEČNÉ ZPRÁVY

- www.mobilstory.cz – pomoc a rada při nevhodném obsahu zprávy (mobil, internet)

RŮZNÉ STRÁNKY POMOCI

- www.ceskaskola.cz
- www.addictionsinfo.eu
- www.sananim.cz
- www.odyssea.cz
- www.poradenskecentrum.cz
- www.plbohnice.cz
- www.zivot-bez-zavislosti.cz
- www.bezpecne-online.cz
- www.prevence-info.cz

NEBEZPEČNÉ KOMUNIKAČNÍ PRAKTIKY

- www.e-bezpeci.cz – informace pro rodiče a žáky, týkající se bezpečných komunikačních praktik jako: SMS Spoofing, Flaming, Kyberstalking, Cyber Bullying-Kyberšikana, Hoax, Spam, Google Bombing, Phishing, Pharming, Sociální inženýrství, dětská pornografie

OSTATNÍ

- www.msmt.cz (související vyhlášky, dokumenty)
- www.prevence.wz.cz

11. Seznam příloh

Příloha č. 1 – Školní program proti šikanování

Příloha č. 2 – Hodnocení minimálního preventivního programu školního roku 2016/2017

Příloha č. 3 – Krizový plán

Příloha č. 1

Základní škola nadporučíka letectva Josefa Františka a Mateřská škola Otaslavice

Školní program proti šikanování

1. Dokumenty k prevenci šikanování

- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 21291/2010-28

2. Podstata programu proti šikanování

Existence programu proti šikanování vymezuje postoj školy vůči problému výskytu šikany na školách. Program proti šikanování má přispívat k vytváření bezpečného prostoru ve škole. Zaměřuje se především na prevenci šikany a nabízí postupy pro případ řešení šikanování. Je určen pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům školy a stejně tak žákům a jejich rodičům. Základem prevence šikanování a násilí je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli.

3. Vymezení klíčových pojmů

Šikanování = jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.

Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

Verbální šikana = slovní útoky v podobě nadávek, pomluvy, ponižování, zesměšňování, vyhrožování.

Kyberšikana = útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.

Fyzická šikana = fyzické útoky různého typu (od házení papírků a jiných předmětů po bití apod.), záměrné ničení a poškozování věcí oběti, krádeže apod.

Smíšená šikana = kombinace verbální a fyzické šikany.

4. Jak rozpoznat šikanu?

4.1. Nepřímé a přímé znaky šikanování

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností!)

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

4.2. Stádia šikanování podle Michala Koláře

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

5. Doporučení pro rodiče

5.1. Čeho by si rodiče měli všimnout

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechutí jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.

- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

5.2. Co dělat v případě podezření na šikanu

- Pokud se Vám dítě svěří se svým trápením, důvěřujte mu, podpořte ho a slibte pomoci.
- Pokuste se zjistit co nejvíce informací.
- Informujte školu o podezření na šikanování. Obrátit se můžete na třídního učitele, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo vedení školy. Navštivte nás.
- Při řešení problému spolupracujte se školou. Budeme respektovat Váš požadavek na zachování důvěrnosti informací.

6. Další možnosti pomoci v případě výskytu šikany

Krizová telefonní linka proti šikaně pro učitele, žáky a jejich rodiče: **286 881 059**.

7. Krizový plán

Kdy je nutné začít vyšetřovat šikanu?

- Rodiče oznámí podezření na šikanování nebo žádají o vyšetření týrání jejich dítěte.
- Dojde k „provalení“ šikanování (učitel je svědkem fyzického útoku, oběť má viditelná zranění).
- Oběť nebo její kamarád případ nahlásí učiteli.
- Šikana vyjde najevo při vyhodnocení depistážních dotazníků.
- Při nepřímo varujících signálech, kdy žák vysílá skryté signály o pomoc (postává osamoceně, nemá kamaráda, je smutný, ustrašený, má nadměrnou absenci, náhle se mu zhorší prospěch, ...) nebo při známkách subtilního násilí a manipulace (žák je přehlížen, odmítán, dostává příkazy a snaží se jim vyhovět, ostatní mu ničí věci a je terčem různých žertů, třída se mu směje, nadává mu, ostatní do něj strkají, „dobrovolně“ jim dává svačinu). Při hodnocení projevů vždy posuzujeme, zda jsou přítomny znaky šikanování: samoučelnost agrese a nepoměr sil.

Kdo řeší šikanu a s kým spolupracuje?

Školní metodik prevence s výchovným poradcem, třídním učitelem, se školským poradenským zařízením, pediatrem.

Postup pedagoga:

- Pokud je pedagog informován o šikaně nebo pojme podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování ve spolupráci se školním metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele.

Postup ředitele školy:

- Přijme informaci o šikanování (od pedagoga, rodiče, žáka).
- Rozhodne se, zda škola zvládne řešení šikany vlastními silami nebo zda potřebuje pomoc zvenčí (PPP, SVP, Policie ČR).
- V případě prokazatelných jevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na jejím vyšetřování dle jeho pokynů.
- Zajistí informování rodičů o vyšetřování šikany, které řídí.
- V případě nutnosti doporučí rodičům agresora dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.

- V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
- Při podezření, že šikanování naplnilo podstatu trestného činu (provinění), oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
- Projedná v pedagogické radě potrestání agresorů.

Postup ŠMP a VP

Při šetření šikany postupují dle kroků uvedených v kapitole 7.1.

Rámcový třídní program pro řešení zárodečného stádia šikanování

- Časovým prostorem třídního učitele pro uskutečňování programu jsou volnější hodiny.
- Účastníci by měli sedět v kruhu, aby na sebe vzájemně viděli a mohli spolu komunikovat bez překážek.
- Obsah setkání by měl zahrnovat: zahájení, hry, téma dne a kolečko připomínek a dotazů.
- Prvním úkolem setkání je postupné přijetí pravidel podporujících spolupráci a kamarádství (včasný příchod, aktivní účast, otevřenost a upřímnost, pravdomluvnost, ukázněnost, závaznost rozhodnutí).
- Dalším krokem je vytvoření specifických pravidel zaměřených na zabránění přímé i nepřímé šikaně s cílem. Je nutné zaujmout jasné stanovisko – šikanování nebude trpěno.

7.1. Metody vyšetřování šikanování:

Odhalení šikany bývá obtížné. Významnou roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.

7.1.1. Vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou)

- Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
- Nalezení vhodných svědků.
- Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
- Zajištění ochrany obětem.
- Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.
- Realizace metody usmíření nebo metody vnějšího nátlaku (výchovný pohovor, výchovná komise s agresorem a jeho rodiči).
- Schůzka třídy (vyhlášení a zdůvodnění závěrů šetření – metoda usmíření nebo oznámení potrestání agresorů).
- Rozhovor s rodiči.
- Práce s celou třídou.

Na co se zaměřit

Je nutno zdokumentovat odpovědi na následující otázky:

- Kdo je obětí, popřípadě kolik je obětí?
- Kdo je agresor, popřípadě kolik je agresorů, kdo z nich je iniciátor, kdo aktivní účastník a kdo je obětí i agresorem?
- Co, kdy, kde a jak dělali agresori konkrétním obětem?
- K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
- Jak dlouho šikanování trvá?
- V případě, že je informátorem rodič, nesmíme jeho výpověď zpochybňovat, ale věc neodkladně řešit. Domluvit se s rodiči na spolupráci, na způsobu ochrany dítěte a naznačit příští kroky.
- V případě, že je informátorem sama oběť, je důležité, aby o tom nevěděli ostatní žáci a abychom ji ochránili před agresory.

Nalezení vhodných svědků

- Vybereme žáky, kteří s obětí kamarádí nebo ji alespoň neodmítají, žáky, kteří jsou nezávislí na agresorech.

Individuální, případně konfrontační rozhovor se svědky

- Důležité je, abychom rozhovory organizovali tak, aby o nich druzí nevěděli.
- Nikdy nekonfrontujeme oběť s agresorem.

Ochrana obětí

- Po celou dobu vyšetřování je nutné ochránit oběť. Zvýšit dozor, zorganizovat bezpečné příchody a odchody dítěte, v nutném případě nechat dítě doma.

Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi

- Následuje až po shromáždění důkazů! Slouží k zastavení agrese.
- Upozorníme je, že při jakémkoli náznaku šikanování bude jejich potrestání přísnější, případně bude nahlášeno policii. Naopak, pokud budou mít snahu napravit situaci, může to zmírnit kázeňská opatření.

Výchovná komise (návrh možného postupu)

Posloupnost vedení jednání:

- seznámení rodičů s problémem
- postupné vyjádření pedagogů
- vyjádření žáka
- vyjádření rodičů
- rozhovor komise za zavřenými dveřmi
- seznámení rodičů a žáka se závěry jednání

Rozhovor s rodiči obětí

- Úkolem je informovat rodiče o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních.

Práce s celou třídou

- O způsobu potrestání agresorů informujeme celou třídu. Je třeba s touto třídou nadále pracovat, rozvíjet kamarádské a bezpečné vztahy. Můžeme se také obrátit na odborníky – Středisko výchovné péče, PPP...

7.1.2. Vyšetřování pokročilé šikany s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti

- Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.
- Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
- Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
- Pokračující pomoc a podpora oběti.
- Nahlášení policii.
- Vlastní vyšetřování – rozhovor s obětí a informátory, nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků, individuální nebo konfrontační rozhovory se svědky, rozhovory s agresory, případně jejich konfrontace.

Léčba – metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

7.1.3. Nápravná opatření

Výchovná opatření

- Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele.
- Snížení známky z chování.

V mimořádných případech se užijí další opatření:

- Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
- Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

KLÍČOVÁ OPATŘENÍ

1. Zmapování situace a motivování pedagogů ke změně

Podstatnou součástí programu je mapování vztahů v jednotlivých třídách.

Orientační mapování vztahů u žáků 1. a 2. ročníku zajistíme formou her, malování atd. U žáků 3. až 9. ročníku probíhá zjišťování klimatu ve třídě pomocí diagnostických metod (řízený rozhovor, rozbor modelových situací, dotazníky,...). Po vyhodnocení seznámí metodik prevence třídní učitele s výsledky a společně stanoví další postup.

Jedním z elementárních opatření k ochraně dětí před násilím je domluva pedagogů jak postupovat při řešení výchovně náročných – krizových situací, v našem případě při šikanování.

2. Společné vzdělávání a supervize

- celoškolní vzdělávací plán – analýza potřeb
- týmová práce a zvyšování kompetencí
- vzájemná hospitace zaměřená na práci se skupinou
- pravidelná setkání s odborníkem – supervize
- psychohygiena

3. Užší realizační tým

- vedení školy
- výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitel
- zpracování dlouhodobého plánu a operačních cílů
- koordinace při krizových situacích
- následná práce se třídami

Užší realizační tým tvoří ředitel školy, metodik prevence, výchovný poradce. Je hlavním článkem řízení činností souvisejících se zaváděním a ověřováním programu. Podporuje efektivní komunikaci mezi všemi pedagogy. Vytváření podmínky pedagogické práce příznivé pro budování ochrany dětí před šikanováním.

4. Prevence v hodinách

- dlouhodobý plán práce se třídou
- podpora mezilidských vztahů – úcta, respekt
- stanovování a respektování limitů vlastních a cizích – rozvoj kázně a sebekázně
- stanovení pravidel
- zvládání konfliktních situací – způsob řešení
- vztah k autoritě
- jednorázová setkání třídy
- řešení aktuálních problémů
- schopnost sdělit, obhájit, respektovat, změnit názor, postoje

Další nezbytnou podmínkou prevence šikanování je systematická a odborná práce se třídou. V podstatě jde o práci třídních učitelů se skupinovou dynamikou třídy. Je nutné, aby třídní učitel alespoň minimálně podporoval růst pozitivních vztahů ve skupině. Součástí hodin může být diskuse, jaký je rozdíl mezi šikanováním a šikádlením, vytvoření třídní charty proti šikanování, hledání odpovědi co mohou udělat ostatní a co já sám, abychom se ve třídě cítili bezpečně a v pohodě, řešení otázky, co by se dalo dělat společně zajímavého, sebehodnocení, kooperační hry. Programy třídních schůzek žáků na I. stupni mohou mít řadu zvláštností. V popředí jsou kooperační a tvořivé hry, hraní pohádek, čtení bajek a povídání si o zážitcích z programu atd., navíc je vhodnější rozdělit tuto činnost na kratší časové úseky v rámci vyučování celého týdne.

5. Prevence ve výuce

- postoje pedagogů – sebeúcta, profesní čest, sociální dovednosti, umění práce se skupinou, komunikační dovednosti
- učitel – vzor
- využití témat předmětů k získání znalostí, dovedností a postojů

- ověřování efektivity témat výuky zaměřené na životní dovednosti
- aplikace v každodennosti
- vztah k povinnostem
- práva a povinnosti
- sebehodnocení, sebepoznávání
- motivace a pracovní morálka
- prostor pro hodnocení učitele žáky
- zařazování témat k posílení prevence do výuky

6. Prevence ve školním životě mimo vyučování

- výlety, exkurze, návštěvy divadla, kina, práce s dětmi v zájmových kroužcích
- zaměřit se na tvořivou atmosféru a minimalizovat chvíle, kdy se žáci začínají nudit
- při společných akcích respektovat a dodržovat:
- společně předem připravená pravidla - řídí se jimi jak žáci, tak i učitelé
- rozdělení žáků do menších skupin – každý odpovídá za každého
- problémové žáky rozdělit do ostatních skupin tak, aby se k sobě nedostali
potencionální agresori a oběti
- rizikové typy pověřit drobným úkolem
- učitel je se skupinami v neustálém kontaktu
- v problémových skupinách posílit pedagogický dozor
- výjezdní třídní akce – adaptační programy, výlety, exkurze
- propojení aktivit školy s rodičovskou veřejností

7. Ochranný režim

Interní zdroje:

- školní řád, dozory

Externí zdroje:

- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních.
- Legislativní opatření – úmluva o právech dítěte, zákon o sociálně právní ochraně dítěte, vyhlášky.

8. Spolupráce s rodiči

- prohloubit spolupráci s rodiči
- netradiční třídní schůzky, zapojení většího počtu rodičů do školních, třídních akcí
- u ohrožených dětí častější spolupráce
- usnadnit rodičům kontakt na učitele – e- mail, konzultační hodiny
- seznámení rodičů s postupem školy v jednotlivých situacích
- zmapování vhodných způsobů komunikace
- zmapování potřeb rodičů ve vztahu ke škole
- Sdružení rodičů
- seznámení s postupem školy
- nabídka odborné pomoci – specializovaná zařízení

9. Školní poradenské služby

- činnost výchovného poradce
- činnost školního metodika prevence
- činnost ředitele školy
- činnost cílové skupiny: žáci, rodiče, pedagogové

10. Vztahy s okolními školami

- komunikace se školami – průběžná
- vzájemné informování o možnostech spolupráce

11. Spolupráce se specializovanými zařízeními

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
- v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou),
- případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě, že se rodiče odmítají spolupracovat se školou a odmítají se zúčastňovat výchovných komisí, je škola opět oprávněna vyrozumět OSPOD.

Použitá literatura a dokumenty:

Kolář Michal, Bolest šikanování, Portál, Praha 2001

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních, Č. j. MŠMT – 22294/ 2013 - 1

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Č.j. 21291/2010-28

Hodnocení minimálního preventivního programu 2016/2017

Dlouhodobé cíle programu:

- Žáci byli vedeni vyučujícími k aktivnímu přístupu ke zdraví a ke zdravému životnímu stylu, na prvním stupni proběhl program Zdravé zuby, pro všechny třídy potom projekt „Týden pro zdraví“.
- Žáci byli vedeni k aktivnímu přístupu v oblasti osobního bezpečí, bezpečného internetu, ... Ve spolupráci s Policií ČR byl všem žákům připraven preventivní program o ochraně a bezpečí.
- Metodik prevence se zúčastnil setkání metodiků prevence na okresní úrovni a Krajské konference.
- Všichni vyučující se snažili svým přístupem zlepšit sociální vztahy v třídních kolektivech a to jak v průběhu vyučování, tak především na společných akcích tříd (výlety, sportovní kurzy, ...).
- Sdružení rodičů podpořilo školu a přispělo žákům na výchovné a vzdělávací programy, lyžařský kurz atd.
- Komunikace mezi žáky a učiteli zůstává na celkem dobré úrovni. Nedobré sociální návyky některých studentů se však zcela odstranit nedaří.
- Naše škola si zakoupila licenci na portálu Pro školy a proběhlo testování klimatu tříd. S výsledky šetření budeme dále pracovat.

Střednědobé cíle:

- Věnovali jsme pozornost problémovým žákům a vztahům ve třídních kolektivech.
- Všichni vyučující usilovali o respektování přirozených a specifických vývojových potřeb žáků (poskytování individuálních konzultací vyučujícími v rámci výuky i třídními učiteli).
- Ve všech vyučovaných předmětech probíhal nácvik praktických, sociálních a komunikačních dovedností.
- Žákům byl dán poměrně velký prostor pro volnočasové aktivity - prakticky všechny celoškolské aktivity fungovaly tak, jak bylo navrženo v MPP.

Dílčí cíle:

Preventivní působení v oblasti šikany, prevence HIV, zneužívání návykových látek a domácího násilí – projekce filmů „Mezi stěnami“, „Řekni drogám ne“, bezpečného používání internetu - 2. stupeň „Seznam se bezpečně“, na prvním stupni byly děti průběžně seznamovány přiměřenou formou s nebezpečím internetu a návykových látek. Žáci 8. a 9. ročníku se zúčastnili programu „Do dna“ zaměřeného na prevenci alkoholismu.

Všechny třídní učitelky vedou záznamy o historii třídy a na pravidelných setkáních s metodikem prevence a výchovnými poradci dochází ke konzultacím.

Na schůzkách školního poradenského pracoviště se řešily a projednávaly drobnější i závažnější porušení školního řádu. Ze všech jednání byly vedeny záznamy, které jsou uloženy jak u výchovného poradce, tak u metodika prevence a u zástupce ředitele.

Krátkodobé cíle a jednorázové akce:

- Projekt „Týden pro zdraví“
- Beseda s Policií ČR
- Program „Do dna“ – prevence alkoholismu
- Beseda s dermatoložkou na téma „Péče o pleť v době dospívání“ - dívky 6. - 9. třída
- Lyžařský běžecký kurz
- Lyžařský kurz – základní - pro 7. třídu, pokračující – pro 8. a 9. třídu
- Dvoudenní kurz se sportovním zaměřením (9. třída)
- Sportovní turnaje – volejbal trojic, stolní tenis, vybíjená, přehazovaná, ...
- Halloweenké nocování

- Vítání jara
- Škola v přírodě – Hutisko Solanec
- Mikulášská nadílka
- Kulturní vystoupení, divadlo, soutěže, olympiády, exkurze, besedy, projekty
- Školní časopis
- Práce školních zájmových kroužků
- Sociometrická šetření

KRIZOVÝ PLÁN

KRIZOVÉ POSTUPY ŠKOLY

Co dělat v případě podezření na záškoláctví

Úmyslné zanedbávání školní docházky, pravé záškoláctví, s vědomím rodičů, s klamáním rodičů, útky ze školy, odmítání školy. Negativní vztah ke škole, vliv rodinného prostředí. Nutno vyšetřit příčiny záškoláctví.

- 1) Dítě nechodí do školy dlouhodobě nebo opakovaně, absence není omluvená, škola kontaktuje sociální odbor péče o dítě. Současně informuje rodiče (zákonného zástupce) o svém postupu. Do 5 neomluvených hodin řeší třídní učitel a výchovný poradce, zápis, způsob nápravy. Nad 5 hodin výchovná komise, kázeňský postih. Nad 20 neomluvených hodin oznámení orgánu sociálně právní ochrany dětí, při opakování nahlášení Policii ČR – zanedbání povinné školní docházky.
- 2) V případě, že rodič uvádí, že dítě je nemocné, toto onemocnění se opakuje, trvá déle než 3 dny a je zřejmé, že o žádnou nemoc nejde, může škola požádat ošetřujícího lékaře dítěte o vyjádření. Zdravotnická zařízení mají stejnou oznamovací povinnost jako školská zařízení.

Co dělat v případě konzumace tabákových výrobků ve škole

Nikotin, 90% kuřáků si zapálí do 18 let, poškození zdraví, falešný symbol dospělosti, nekuřácké prostředí jako norma.

- 1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v konzumaci zabránit.
- 2) Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl pokračovat v konzumaci.
- 3) Pedagogický pracovník sepíše stručný záznam o události s vyjádřením žáka, zejména odkud, od koho má výrobek.
- 4) V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka. V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany.
- 5) Z konzumace tabákových výrobků ve škole se vyvodí výchovná opatření.

Co dělat v případě konzumace alkoholu ve škole

Nejrozšířenější návyková látka, snadno dostupný. Vznik závislosti, zdravotní ohrožení. První zkušenosti mezi 11 a 13 lety. Nejčastěji konzumovaným alkoholem je pivo.

- 1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je nutné mu v konzumaci zabránit.
- 2) Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby v konzumaci nemohl pokračovat.
- 3) Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- 4) V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá LSPP.
- 5) Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, o události sepíše pedagog stručný záznam s vyjádřením žáka – zejména odkud, od koho má alkohol.
- 6) V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- 7) Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte a vyčká jeho pokynů. Škola může od tohoto orgánu vyžadovat pomoc.
- 8) Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, že je žák schopen výuky.
- 9) Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor úřadu města či obce podle trvalého bydliště dítěte.

- 10) V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
- 11) Z konzumace alkoholu ve škole se vyvodí výchovná opatření. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.
- 12) V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu – dechová zkouška, ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce nebo zletilého žáka či studenta s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným způsobem, jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagog stručný záznam s vyjádřením žáka.
- 13) Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Co dělat v případě podezření, že žák zneužívá návykové látky

- 1) Provést diskrétní šetření a následný rozhovor se žákem.
- 2) Doporučit pohovor s odborníkem v rámci školy, v případě nedůvěry ze strany žáka, spolupracovat s externími spolupracovníky.
- 3) Kontaktovat rodiče. Škola doporučí rodičům nebo zákonným zástupcům specializovanou pomoc odborníků. Dále škola nabídne rodičům pomoc – monitorování, pravidelné schůzky. V případě negativní reakce rodičů na sdělení skutečnosti, kontaktovat sociální odbor – při nebezpečí trvalého zdravotního poškození organismu žáka.
- 4) Škola vyhotoví zápis průběhu celého případu, jedna kopie je určena pro rodiče.

Co dělat, když je dítě pod vlivem návykové látky

- 1) Nepanikařit, zachovat klid.
- 2) V případě ohrožení života žáka zajistit okamžitou lékařskou pomoc, popřípadě poskytnout nezbytnou první pomoc. V případě, že žák jeví příznaky užití omamné látky, je odveden ze třídy do jiné místnosti, kde zůstane pod dohledem dospělé osoby až do příchodu rodičů nebo lékařské služby.
- 3) Informovat rodiče či zákonného zástupce o nespécifických zdravotních potížích žáka. Rodiče jsou vyzváni, aby neprodleně vyzvedli dítě ze školy, neboť je nutné lékařské vyšetření dítěte. V případě, že si rodiče nevyzvednou dítě ze školy, škola přehodnotí stav dítěte a přivolá lékařskou pomoc. Rodič je o tomto postupu školy předem informován.
- 4) Diskrétně se pokusit zjistit, o jakou návykovou látku se jedná, její množství, zdroj, společníky.
- 5) Škola vyhotoví zápis průběhu celého případu a stanoví kázeňské opatření. Jedna kopie zápisu je určena pro rodiče.
- 6) Metodik prevence uvědomí okresního metodika prevence o výskytu přestupku souvisejícím se zneužíváním návykových látek – po objasnění celého případu.
- 7) Dle závažnosti situace – popř. po dohodě s vedením školy a metodikem prevence – informovat Policii ČR.

C dělat v případě vandalismu

Vandalismus ve školním prostředí se projevuje ničením školního majetku nebo jeho poškozováním a ničením majetku ostatních žáků a žákyň, případně další zaměstnanců školy. Následkem vandalismu může být úplné zničení nebo významné poškození věci. Rizikovými okamžiky bývají především přestávky a pak vyučovací hodina ve spojení s žákem nebo žákyň, kteří se touto dobou nezdržují ve třídě (jsou uvolněni z vyučovací hodiny, přicházejí do školy v průběhu vyučování, ...)

Při řešení závažných situací spojených s vandalismem je možné spolupracovat s pedagogicko-psychologickým poradenstvím, střediskem výchovné péče, OSPODem (opakované jednání a výchovná ani další opatření, která škola zvolila, neměla žádný účinek) a místním oddělením Policie České republiky (vyšší škoda, úmyslné poškození, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy).

- 1) Každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil. Proto bude po něm škola požadovat náhradu.
- 2) U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo žákyně, je preferován tento způsob náhrady škody. Případně může škodu nahradit jeho zákonný zástupce.
- 3) Pokud vznikne škoda na školním majetku, je potřeba sepsat o celé záležitosti záznam (kdo, co, kdy, kde, jak, proč, čím, ...). Pokud škola viníka zná, může po něm nebo jeho zákonném zástupci vymáhat náhradu škody.
- 4) Nedojde-li mezi zákonným zástupcem nezletilého žáka a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.
- 5) Kázeňská opatření za vandalismus:
 NTU – drobné poškozování školního majetku,
 DTU – pokud žák i nadále pokračuje ve svém chování nebo se dopustil závažnějšího přestupku,
 DŘŠ – žák pokračuje v přestupcích nebo závažně porušil školní řád.
- 6) Oznámení rodičům: nepatrná nebo malá škoda, dítě věc poškodilo úmyslně a nejeví žádnou snahu o nápravu, škoda je většího rozsahu nebo je škoda na majetku někoho třetího (spolužák, cizí osoba v průběhu exkurze, ...).
- 7) Při výskytu vandalismu je potřeba objasnit důvody pro takové chování. Může jít o záměr nebo cíl, snahu na sebe upozornit, vyrovnat se spolužákům a spolužačkám, o následek šikany nebo její doprovodný jev apod.
- 8) Kdo řeší a s kým spolupracuje: vedení školy, třídní učitel, pedagogický pracovník, školní poradenské pracoviště (školní psycholog, metodik prevence, výchovný poradce), pedagogicko-psychologické poradenství, OSPOD, Policie České republiky.

Co dělat v případě sebepoškozování

Jedná se o komplexní autoagresivní chování, které lze nejlépe chápat jako nezralou odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody.

Za patologické sebepoškozování se obecně nepovažuje poranění, které je v dané kultuře tolerované (např. piercing a tetování), či začlenění do skupiny vrstevníků nebo demonstrace vlastní hodnoty mezi nimi (snaha být „cool“ a „in“). Mezi způsoby sebepoškozování patří - řezání, pálení kůže, škrábání, píchání jehlou, rozrušování hojících se ran, kousání, údery, nárazy, tahání vlasů a kůže,...

Nejčastějším místem poškození však bývají ruce, zápěstí a stehna.

Z psychologického hlediska lidé, kteří se poškozují, často:

- trpí chronickou úzkostí,
- mají sklon k podrážděnosti,
- sami sebe nemají rádi, sami sebe znehodnocují,
- jsou přecitlivělí na odmítnutí,
- mívají intenzivní agresivní pocity, které výrazně odsuzují a často potlačují nebo obražejí proti sobě,
- mívají sklon jednat v souladu se svou momentální náladou,
- bývají depresivní a mívají sebevražedné a sebedestruktivní sklony,
- cítí se slabí, bezmocní.

Motivem sebepoškozování bývá nejčastěji:

- snaha zmírnit vnitřní napětí, snaha uniknout z nesnesitelné situace nebo neúnosného duševního stavu, snaha odstranit pocity viny, studu, dosažení pocitu očištění,
- odpoutání pozornosti od jiných problémů,
- znovuprožití traumatu ve snaze o jeho zpracování,
- dosažení poranění, která jsou viditelná a léčitelná na rozdíl od těch neviditelných duševních.

Základní principy primární prevence:

Pokud pedagog zjistí příznaky sebepoškozování, situaci konzultuje s výchovným poradcem či metodikem prevence. V případě nutnosti je dále navázána spolupráce s rodiči žáka, pediatrem či

psychopediatrem, eventuálně je osloven orgán sociálně právní ochrany dítěte. Pedagogický pracovník není terapeut!

- 1) V případě přímého rizika závažného ublížení či ohrožení života škola kontaktuje psychiatrické oddělení či kliniku spádové nemocnice i nedobrovolně – cílem je zabránit vážnému poškození zdraví žáka!
- 2) Pokud žák není aktuálně ohrožen závažným sebezraněním, jsou osloveni zákonní zástupci žáka a jsou jim předány kontakty na dostupné psychiatrické či psychologické ambulance či krizová centra, která mohou dále pomoci situaci řešit. Je třeba snažit se navázat systematickou dlouhodobou spolupráci mezi rodinou a školou.
- 3) Dítě a rodinu je třeba motivovat k návštěvě specialisty (psychiatrické a psychologické ambulance, krizová centra, linky důvěry).
- 4) Jsou stanoveny jasné hranice a pravidla chování žáka na půdě školy.